

<https://pecritique.com/>

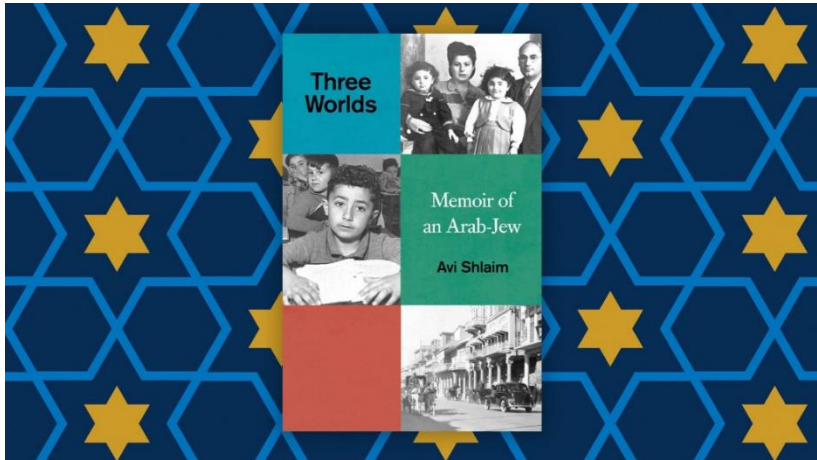
نقد اقتصاد سیاسی
مردادماه ۱۴۰۲

سه جهان: خاطرات یک عرب یهودی

یاسمین میظر

ترجمه‌ی سیاوش آذری

خانواده‌ی آوی شلیم در بغداد زندگی خوبی داشتند. آنها اعضای مرفه و برجسته‌ی اقلیت یهودی عراق بودند که حضورشان در بابل به بیش از ۲۵۰۰ سال قبل برمی‌گردد. این خانواده خانهای بزرگ با خدمتکاران و دایه‌ها داشتند، به بهترین مدارس می‌رفتند، با بزرگان و خوبان نشست و برخاست می‌کردند و از جشنی مجلل به جشنی مجلل‌تر می‌خرامیدند. پدر شلیم تاجر موفق بود که وزرا را در زمره‌ی دوستان خود می‌شمرد. مادر بسیار جوان‌تر او یک نیکوکار اجتماعی زیباروی بود که، از ملک فاروق مصر گرفته تا یک کارگزار مוסاد، ستایشگران را جذب خود می‌کرد. برای این بخش ممتاز از جامعه‌ی عراق، این دوره‌ای غنی، جهانی و عموماً خوشایند بود. و برای شلیم جوان که در سال ۱۹۴۵ در بغداد به دنیا آمده بود این‌ها روزهایی بی‌تشویش بودند.

اما دیری نپایید که این دوره به‌سر رسید. در سال ۱۹۵۰، به‌دنبال یک رشته بمب‌گذاری که جمعیت یهودی پایتخت عراق را هدف قرار داده بود، او و خانواده‌اش از سرزمین باستانی خود فرار کردند تا زندگی جدیدی را در کشور نوپای اسرائیل آغاز کنند. پدرش که در آن زمان پنجاه ساله بود، نمی‌توانست عبری صحبت کند و پس از این مهاجرت کاملاً خود را باخت. پس از چند تلاش ناموفق برای راه‌اندازی یک کسب‌وکار، دیگر هرگز کار نکرد. مادر سرزنده‌ی شلیم مجبور شد آستین بالا بزند و زندگی پر زرق و برق یک عضو ممتاز جامعه در بغداد را با شغل پیش‌پاافتاده‌ی تلفنچی در رامات‌گان در شرق تل‌آویو، جایی که آنها در سطحی بسیار پایین‌تر از بغداد زندگی می‌کردند، عوض کند. دست آخر این زوج از هم دور شدند و طلاق گرفتند؛ پدر شلیم در سال ۱۹۷۰ درگذشت.

بنا بر استدلال آوی شلیم پروژه‌ی صهیونیستی ضربه‌ی مهلکی به موقعیت یهودیان در سرزمین‌های عربی وارد کرد.

شلیم، استاد بازنشسته‌ی دانشگاه آکسفورد و مورخ برجسته‌ی کشمکش اعراب و اسرائیل، بیش از ۷۰ سال بعد، با کاوش در دوران کودکی پرتلاطم خود استنتاج می‌کند که رابطه‌ی آغازین او با اسرائیل بر مبنای عقده‌ی حقارت تعریف شده بود. اشکنازی‌ها،^۱

¹ Ashkenazi

یهودیان اروپایی، بر سفاردی‌ها،^۲ همتایان خود از سرزمین‌های عربی، به تحقیر می‌نگریستند. شلیم در مدرسه زبان‌بسته و کم‌حرف بود و تنها پس از یک دوره‌ی ناخوشایند در اسرائیل، زمانی که در نوجوانی در بریتانیا مسکن گزید، اعتمادبه‌نفس خود را بازیافت.

مرکز ثقل این کتاب جذاب و عمیقاً بحث‌برانگیز تحقیقات شلیم درباره‌ی بمب‌گذاری‌های بغداد علیه اهداف یهودی در سال‌های ۱۹۵۰ و ۱۹۵۱ است. بین آن سال‌ها حدود ۱۱۰ هزار نفر از جمعیت حدوداً ۱۳۵ هزار نفری یهودیان عراق از این کشور به اسرائیل مهاجرت کردند. اگرچه اسرائیل پیوسته هرگونه دخالت در این حملات را رد کرده است، اما سوءظن در مورد فعالیت‌های مخفیانه‌ی عوامل صهیونیستی که وظیفه‌ی متقاعد کردن جامعه‌ی یهودی برای مهاجرت از عراق و اسکان در اسرائیل را داشتند، وجود دارد. نکته‌ی اعجاب‌انگیز کتاب شلیم آشکار کردن چیزی است که او آن را «اثبات غیر قابل‌انکار دخالت صهیونیست‌ها در این حملات تروریستی» می‌خواند، که به خاتمه‌ی حضور هزاران ساله‌ی یهودیان در بابل یاری رساند. این اتهام بزرگی است - و برای همیشه موضوعی به‌شدت مورد مناقشه خواهد ماند.

این کتابی است که به زیبایی نوشته شده و به طرز هنرمندانه امور شخصی را با امور سیاسی درهم می‌آمیزد. خاطرات زندگی خانوادگی، چه در دوره‌ی شکوه و چه در دوران مصیبت‌های دردناک آن، به‌وضوح بازآفرینی می‌شوند. صدای شلیم صدایی قدرتمند و انسانی است که به‌ما یادآوری می‌کند که تنها قربانیان ایجاد اسرائیل در سال ۱۹۴۸ فلسطینی‌ها نبودند. او استدلال می‌کند که پروژه‌ی صهیونیستی ضربه‌ی مهلکی به موقعیت یهودیان در سرزمین‌های عربی وارد نمود و آنها را از هموطنانی مقبول به ستون پنجمِ مظنون به همکاری با دولت جدید یهودی تبدیل کرد. او قاطعانه به هویت خود به‌عنوان عرب و یهودی وفادار می‌ماند. عنوان این کتاب خاطرات نیز از این امر نشأت گرفته است.

شلیم پس از اتمام خدمت سربازی و شروع به تحصیل به‌عنوان دانشجوی کارشناسی در دانشگاه کمبریج در سال ۱۹۶۶، داستان خود را به شکلی خارق‌العاده به

سرانجام می‌رساند و در این بخش حمله‌ای همه‌جانبه به صهیونیسم و دولت مدرن اسرائیل آغاز می‌کند. حتی علی‌رغم تمامی چیزهایی که قبل از این بازگویی شده، سببیت ناب این بخش حیرت‌انگیز می‌نماید.

این کتاب «من متهم می‌کنم»ی به‌شدت انتقادی و دردناک است که برخی از خوانندگان را متحیر می‌کند. او استدلال می‌کند که جنبش اروپامحور صهیونیستی و اسرائیل در همکاری با هم اختلافات میان اعراب و یهودیان، اسرائیلی‌ها و فلسطینی‌ها، عبری و عربی و یهودیت و اسلام را تشدید کرده‌اند. این جنبش فعالانه برای از میان بردن میراث باستانی «کثرت‌گرایی، تساهل مذهبی، جهان‌وطنی‌گرایی و همزیستی» تلاش کرده است. «مهم‌تر از همه، صهیونیسم از ما را از نگرستن به یکدیگر به‌عنوان هم‌نوع باز داشته است.» اسرائیل، که در اصل توسط یک «جنبش استعماری شهرک‌نشین» که «پاکسازی قومی فلسطین» را در دستور داشت، ایجاد شد، به «دژ-دولتی با ذهنیتی پارانوایی تبدیل شده است که نیت نسل‌کشی را به همسایگان خود نسبت می‌دهد.» این قلمرویی به‌شدت مورد مناقشه است. شلیم اعتراف می‌کند که اکثریت اسرائیلی‌ها، از جمله خانواده‌ی خودش، از نام‌گذاری اسرائیل به‌عنوان «دولت آپارتاید» خشمگین هستند، اما از نظر او این وصف دقیقی از این دولت است.

در مورد مؤثرترین راه پیشروی، ارائه‌ی استدلالی معتبر علیه این نتیجه‌گیری شلیم که راه‌حل به‌اصطلاح «دو-دولت» برای پایان دادن به مناقشه‌ی اسرائیل و فلسطین یک راه‌حل فی‌الحال شکست‌خورده است بسیار دشوار می‌نماید. پس از سال‌ها گسترش بی‌رحمانه و غیرقانونی شهرک‌های اسرائیلی، روشن‌ترین راه برای نشان دادن صحت این موضع طرح یک سؤال ساده است: دولت فلسطینی دقیقاً کجا بنا خواهد شد؟

راه‌حل موردپسند شلیم برای پایان دادن این مناقشه، که زمانی به‌عنوان آرزویی حاشیه‌ای و افراطی پس زده می‌شد، اما اکنون با جدیت فزاینده، از جمله توسط فلسطینی‌ها و تعداد بسیار اندکی از اسرائیلی‌ها مورد توجه قرار می‌گیرد، راه حل یک-دولت است، که ضامن «حقوق برابر برای همه‌ی شهروندانش، صرف نظر از قومیت یا مذهب» باشد. این مترادف است با پایان دولت یهودی اسرائیل. اما اصلاً چرا باید در

مورد چنین راه‌حلی تأمل کرد؟ شلیم با وارد آوردن ضربه‌ی پایانی شمشیر پاسخ می‌دهد: آپارتاید در قرن بیست و یکم به هیچ‌وجه قابل‌دوام نیست.

سه جهان: خاطرات یک عرب یهودی

نویسنده: آوی شلیم

انتشارات وان ورلد

۳۶۶ صفحه

قیمت: ۲۵ پوند انگلستان